

Σηλυβρίας Σάιωμα. Μεταφί τελευτ 9^η αι.
 Μεγυβδ' βουρηνι. ε'ον 11^η αι.

ΚΩΝ. Μ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

“Δραμια”

ΙΑΚΩΒΟΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΣΗΛΥΒΡΙΑΣ

Εωσθει)

Δραμια

Κειν Δρα

1928

Τελευτ
 9^η Δ.

Ἐν τῇ συλλογῇ βυζαντιακῶν ἐκ μολύβδου σφραγίδων (μολυβδοβούλων), ἦν ἐδωρήσατο πρὸς τὸ Ἐθνικὸν Νομισματικὸν Μουσεῖον ὁ φιλογενῆς ἐκ Σηλυβρίας κύριος Ἀναστ. Κ. Π. Σταμούλης, εὑρίσκεται καὶ ἡ ἔνταῦθα εἰκονιζομένη εἰς τὸ φυσικὸν αὐτῆς μέγεθος.

Ἡ σφραγὶς φέρει ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψέως σταυρὸν ἐπὶ διβάθμῳ βάσεως, ἔχοντα εἰς τὰ ἄκρα τῶν κεραιῶν ἄλλας ἐγκασσίους κεραίας (croix potence) καὶ περίεξ αὐτοῦ ἐπιγραφὴν ἐφθασμένην ἐν μέρει, τὴν ἐξῆς:

+ ΝΠΕΡΑΓ' ΘΕΟ
 = + Ὑπεραγ(ία) Θεο[όκε β(οή)θει]

Ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψέως ἡ σφραγὶς φέρει εἰς πέντε στίχους, τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν:

✠ ΙΑΚΩΡ	+ Ἰακώβ-
Ω ΑΡΧΙΕΠ.	-ω ἀρχιεπ[η]
ΣΚΟΠ' ΣΥΛ	[σ]κόπ(ω) Σὺλ-
ΗΜΒΡΙ	ημβρί
	[α]

Ἡ σφραγὶς ἀνήκει εἰς μεγάλην κατηγορίαν σφραγίδων, ὧν κοινὸν γνώρισμα εἶναι ὁ ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψέως σταυρός, ὅστις εἰκονίζεται ὑπὸ ποικίλους τύπους, συνηθέστερον μὲν ὡς διπλοῦς (πατριαρχικὸς) ἐρειδόμενος ἐπὶ διβάθμῳ ἢ τριβάθμῳ βάσεως σπανιώτερον δὲ ὡς ἀπλοῦς. Τοῦ διπλοῦ παραλλαγὴ εἶναι ὁ τύπος τοῦ σταυροῦ ὁ ἔχων ἀκτίνας. Ἐκ τῆς βάσεως τοῦ διπλοῦ σταυροῦ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκφύονται ἐλικοειδεῖς ἐκβλαστήσεις, ἄλλοτε μὲν βραχύτεραι, ἄλλοτε δὲ μακρότεραι. Ὁ ἀπλοῦς

σταυρὸς λίαν σπανίως ἔχει τοιαύτας ἐκπλαστήσεις καὶ ἄλλοτε μὲν εἶναι ἰσοσκελῆς, ἄλλοτε δὲ ἔχει μακροτέραν τὴν μέσην κεραιάν, ἐρειδομένην ἐπὶ βάσεως ὡς καὶ εἰς τὰς πλείστας τῶν ἄλλων παραλλαγῶν.

Λίαν χαρακτηριστικός, εἰ καὶ σπανίως ἐμφανίζεται ἐπὶ σφραγίδων, εἶναι ὁ σταυρὸς ὁ ἔχων εἰς τὰ ἄκρα τῶν κεραιῶν ἄλλας ἐγκαρσίους κεραιάς (*croix potence*) ὡς εἰς τὴν ἀνωτέρω σφραγίδα τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σηλυβρίας Ἰακώβου.

Ἡ κατηγορία τῶν σφραγίδων τῶν ἔχουσῶν ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως ὡς τύπον σταυρὸν, ἀποτελεῖ ἐξέλιξιν ἄλλης παλαιότερας κατηγορίας, ἣτις ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως ἔχει σταυροειδῆς μονογράφημα, ἀναλυόμενον εἰς *Κύριε* ἢ *Θεοτόκε βοήθει* μετὰ τῶν λέξεων ἐν ταῖς γωνίαις τῶν σκελῶν *τῷ σφ-δού-λω*. Ἡ κατηγορία αὕτη ἀνήκει χρονολογικῶς εἰς τὴν 8ῃν καὶ τὴν 9ῃν ἑκατοταετηρίδα, ὡς ἀπεδείχθη ἐξ σφραγίδων τοῦ τύπου τούτου, ὧν τοὺς κτήτορας γνωρίζομεν καὶ ἐξ ἄλλων πηγῶν.

Αἱ φέρουσαι σταυρὸν σφραγίδες δύναται νὰ χρονολογηθῶσι μετ' ἀσφαλείας, διότι περιεσώθησαν σφραγίδες τοῦ τύπου τούτου ἐξηρημέναι κάτωθεν ἐγγράφων ἐχόντων χρονολογία. Ἀπὸ τῶν ἐγγράφων τούτων προέρχονται ἐκ τοῦ ἀρχείου τῆς περιφημοῦς μονῆς τοῦ Ἁγίου Βενεδίκτου, τοῦ ὄρους Κασσίνου, ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ. Τὸ πρῶτον ἐξ αὐτῶν εἶναι διάταγμα τοῦ κατεπάνω Ἰταλίας Μιχαήλ, ἐκδοθὲν ἐν ἔτει 975 τῆς καθ' ἡμᾶς χρονολογίας, ὑπὲρ τῶν μοναχῶν τῆς παρὰ τὸν Τάραντα μονῆς τοῦ Ἁγίου Πέτρου (*Trinchera, Syllabus Graecarum membranarum* σελ. 5, πίναξ I, 1). Τὸ δεύτερον εἶναι διάταγμα τοῦ κατεπάνω Ἰταλίας Μιχαήλ Τραχανιώτου, ἐκδοθὲν ἐν ἔτει 999, ὑπὲρ τοῦ σπαθαροκανδιδάτου Χριστοφόρου Βοχρμακη (*Trinchera* αὐτόθι σελ. 9 πίναξ VIII, 1). Τρίτον ἐγγράφον, φέρον ἐξηρημένην μολυβδίνην σφραγίδα, εὑρίθαι ἐν τῷ Ἀρχεῖφ Νεαπόλεως, τοῦ στρατηγοῦ Λογγοβαρδίας Στεφάνου, ἐκδοθὲν ἐν ἔτει 1059 (*Trinchera*, αὐτόθι πίναξ VIII 3).

Ἐκ τῶν τριῶν τούτων σφραγίδων ἡ μὲν πρώτη ἔχει ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως ὡς τύπον ἀπλοῦν σταυρὸν μεθ' ἐλικοειδῶν ἐκπλαστήσεων ἐκατέρωθεν, ἡ δευτέρα ἔχει διπλοῦν σταυρὸν, τὸν λεγόμενον πατριαρχικόν, μετ' ἐκπλαστήσεων ὡσαύτως καὶ ἡ τρίτη ἔχει ἀπλοῦν σταυρὸν μετ' ἐγκαρσιῶν κεραιῶν (*croix potence*) μετ' ἐκπλαστήσεων.

Ἄλλὰ πλὴν τῶν σφραγίδων τούτων ἔχομεν καὶ ἄλλην, ἀσφαλοῦς χρονολογίας, τοῦ στρατηγοῦ Λέοντος Ἀργυροῦ, ἔχουσαν ὡς τύπον σταυρὸν ἀπλοῦν, ἀνήκουσαν εἰς τὸ πρῶτον ἡμῶν τῆς 10ῆς ἑκατοταετηρίδος, διότι, ὡς εἶναι γνωστόν, ὁ Λέων Ἀργυρὸς, ὡς καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Πόθος, ὁ περιώνυμος στρατηγός, ἤγμασαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην (*Schlumberger, Sigillographie de l'Empire Byzantin* σελ. 620).

Ὁ τύπος λοιπὸν τοῦ σταυροῦ, ὡς συνέχεια καὶ ἐξέλιξις τοῦ σταυροειδοῦς μονογραφήματος, ἐμφανίζεται τὸ πρῶτον εἰς τὰς σφραγίδας κατὰ τὴν 10^{ην} ἢ μᾶλλον κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς 9^{ης} ἑκατονταετηρίδος, παρατηρουμένης τῆς χρήσεως αὐτοῦ μέχρι τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τῆς 11^{ης}.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω τύπων τοῦ σταυροῦ ὁμοιότητα παρουσιάζει πρὸς τὸν σταυρὸν τῆς σφραγίδος τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σηλυβρίας ὁ τρίτος, ὁ τῆς σφραγίδος τοῦ στρατηγοῦ Λογγοβαρδίας Στεφάνου, μετὰ μόνης τῆς διαφορᾶς ὅτι ἐν τῇ σφραγίδι τοῦ ἀρχιεπισκόπου ὁ σταυρὸς δὲν εἶναι διηρθωμένος. Θὰ ἦτο δυνατόν λοιπὸν νὰ τάξωμεν τὴν σφραγίδα εἰς τὴν 11^{ην} ἑκατονταετηρίδα. Ἀνοστήως ἢ τοιαύτη χρονολόγησις δὲν εἶναι ἀσφαλής, διότι δὲν ἔχομεν ἐπαρκῆ τεκμήρια, ὅπως ταξινομήσωμεν τοὺς διαφόρους τύπους τοῦ σταυροῦ κατὰ χρονολογικὴν σειράν. Καὶ εἶναι μὲν πιθανώτατον, ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰς ἀνωτέρω ἀσφαλοῦς χρονολογίας σφραγίδας, ὅτι τὸ σταυροειδὲς μονόγραμμα περὶ τὰ τέλη τῆς 9^{ης} ἑκατονταετηρίδος διεδέχθη ὁ ἅπλοῦς σταυρὸς, ὅστις κατὰ τὴν 10^{ην} ἐξελίχθη εἰς σταυρὸν μεθ' ἐλικοειδῶν ἐκβλαστήσεων, ἅπλοῦν τὸ πρῶτον, διπλοῦν ἕστερον καὶ κατὰ τὴν 11^{ην} εἰς σταυρὸν μετ' ἐγκαρσίων κεραίων εἰς τὰ ἄκρα (croix rotencée), τοῦτο ὅμως δὲν δύναται νὰ νομισθῇ ἐπαρκῶς ἀποδεδειγμένον, διότι δυνατόν νὰ συντηροῦν οἱ διαφοροὶ αὗτοι τοῦ σταυροῦ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους. Ἐπομένως ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ὑπέθεξεν ὁ Ἰάκωβος ἀρχιεπίσκοπος Σηλυβρίας κυμαίνεται μεταξὺ τοῦ τέλους τῆς 9^{ης} καὶ τῶν μέσων περίου τῆς 11^{ης} ἑκατονταετηρίδος.

Τῆς ἐκκλησίας Σηλυβρίας εἶναι γνωστοὶ οὐκ ὀλίγοι ἐπίσκοποι, ἀρχιεπίσκοποι καὶ μητροπολίται κατὰ τὰς τοὺς παλαιοχριστιανικοὺς καὶ βυζαντιανικοὺς χρόνους. Ὁ Θεόφιλος δὲν γνωρίζομεν ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ Σωκράτους (Ἱστορ. 7, 36) ὡς ἐπίσκοπον Ἐυδόξιοπόλεως, ὡς ἐκαλεῖτο τότε ἡ Σηλυβρία. Ὁ Ρωμανός, μετασχὼν δι' ἀντιπροσώπου (τοῦ πρεσβυτέρου Βασιλίσκου), τῆς ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὡς ἐπίσκοπος ὡσαύτως Ἐυδόξιοπόλεως. Ὁ Σέργιος παραστὰς εἰς τὴν Ἑκτην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον. Ὁ Γεώργιος μετασχὼν τῆς λεγομένης Πενθέκτης Συνόδου.

Κατὰ τοὺς χρόνους τῶν εἰκονομαχιῶν μνημονεύεται παρὰ Σοντῖδα ὡς γράψας «λόγον ἀντιρρητικὸν κατὰ εἰκονοκλαστῶν», ὁ ἐπίσκοπος Σηλυβρίας Ἐπιφάνειος. Κατὰ δὲ τὴν λεγομένην Φωτιανὴν Σύνοδον παρέστη ὁ ἐπίσκοπος Σηλυβρίας Συμεών. Βραδύτερον, ἐν ἔτει 1067, μνημονεύεται, ἀλλ' ἀνωνύμως, ἀρχιεπίσκοπος Σηλυβρίας. Κατὰ τὴν δωδεκάτην ἑκατονταετηρίδα εἶναι γνωστοὶ τρεῖς ἀρχιερεῖς Σηλυβρίας, ὁ Ἰωάννης ἐν ἔτει 1151, ὁ Θεόδουλος ἐν ἔτει 1156 καὶ ὁ Θωμᾶς κατὰ τὴν αὐτὴν περίου ἐποχὴν. Κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Παλαιολόγων εἶναι γνωστοί, πλὴν ἑνὸς ἀωνύμου ἐπὶ Μιχαὴλ Παλαιολόγου, οἱ μητροπολίται Σηλυβρίας Ἰλαρίων ἐπὶ

Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου τοῦ πρεσβυτέρου, Ἰγνάτιος κατὰ τὴν 14^{ην} πιθανῶς ἑκατονταετηρίδα, Μεθόδιος ἐν ἔτει 1347 καὶ Ἡσαΐας μετασχῶν τῆς ἐπὶ Πατριάρχου Καλλίστου Συνόδου τῆς γενομένης διὰ τὸ ζήτημα Βαυλαῶν καὶ Ἀκινδύνου (Le Quien Oriens Christianus I, 1137 κ. ἐ.).

Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας ὁ Le Quien (ἐνθ' ἀν.) ἀναγράφει τέσσαρας μόνον μητροπολίτας Σηλυβρίας, Ἐνα ἀνώνημον, τὸν Ἀθανάσιον, τὸν Σωφρόνιον (1638) καὶ τὸν Λεόντιον (1724). Ὁ πενιχρὸς ὅμως οὗτος κατάλογος δύναται νὰ συμπληρωθῇ ἐπαρκῶς ἐκ τῶν πατριαρχικῶν σιγίλιων, εἰς ἃ φέρονται κατὰ καιροὺς ὑπογεγραμμένοι μητροπολίται Σηλυβρίας.

Ἡ Σηλυβρία προήχθη εἰς μητρόπολιν κατὰ τοὺς χρόνους Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ (1143—1180), ὅτε εἰς τὰς μέχρσι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὀγδοήκοντα μητροπόλεις προσετέθησαν τέσσαρες νέαι, Μεσημβρίας, Μιλῆτου, Σηλυβρίας καὶ Ἄπρου. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι εἰς τοὺς σφραγισμένους καταλόγους ἐπισκοπῶν τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τοὺς μέσους χρόνους (Notitiae episcopatum) ἡ Σηλυβρία φέρεται ὡς προαχθεῖσα εἰς μητρόπολιν εἰς πολὺ προγενεστέρους χρόνους, ἀλλ' ὡς ἀπεδείχθη, τὰ περισσώθητα πολυάριθμα ἀντίγραφα τῶν καταλόγων ἐκείνων στεροῦνται χρονολογικῆς ἀκριβείας, διότι οἱ ἀντιγραφεῖς προσέθετον τὰς κατὰ τοὺς χρόνους αὐτῶν γενομένας μεταβολὰς κατὰ τρόπον ἐπιφέροντα σύγχυσιν καὶ ἀβεβαιότητα εἰς τὴν χρονολογικὴν σειρὰν τῆς προαγωγῆς τῶν διαφορῶν ἐκκλησιαστικῶν θρόνων. Οὕτω προκειμένου περὶ τῆς Σηλυβρίας ἢ Διατύπωσης τῶν θρόνων τῶν ἐκκλησιῶν, ἢ θεωρουμένη ὡς γενομένη ὑπὸ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, ἀνήκει πράγματι εἰς τοὺς χρόνους Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ (1081—1118), ἀνταχθεῖσα μετὰ τὸ 1084 (Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, νῦν ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν. Αἱ ἐπαρχίαι τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τοὺς μέσους χρόνους. Ἐπιστημον. Ἐπετηρὶς Πανεπιστημίου Ἡ. (1923) σελ. 225 κ. ἐξ.). Ἀλλ' ἐν τῇ Διατύπώσει ταύτῃ ἀναγράφονται ὀγδοήκοντα μητροπόλεις, αἱ δὲ ἄλλαι τέσσαρες, Μεσημβρίας, Μιλῆτου, Σηλυβρίας καὶ Ἄπρου, προσετέθησαν, ὡς εἴπομεν καὶ ἀνωτέρω, κατὰ τοὺς χρόνους Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, μνημονευόμεναι τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ ἀρχιμανδριτοῦ Νεῖλου Δοξαπατοῦ, ὅστις κατ' ἐπιταγὴν τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας Ρογήρου Β' (1101—1154) συνέταξε διεξοδικὰν στατιστικὴν καὶ ἱστορικὴν τῶν Πατριαρχικῶν μητροπολιτικῶν καὶ ἐπισκοπικῶν θρόνων (Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου ἐνθ' ἀνωτ.).

Τὸ ὄνομα εἰς τὰς ἀρχαίας ἀντιγραφάς, καὶ ἐν μεσοβυζαντινῶν
ἐπιγραφῶν, εἰς τὰς ἀρχαίας ἀντιγραφάς, ἵκανα εἶναι ἀρχαῖα ἀντιγραφὰ
ἐν τῷ "Νεδαίῳ" Ν.Ε. καὶ ἐν τῷ "Μητροπολίτι
Σηλυβρίας" ἀρχαίῳ ἐν. Ἄλλ' ἡ ἀρχαία ἀντιγραφὴ εἰς τὴν ἀρχαίαν
Κατὰ τὴν ἐπιταγὴν τοῦ βασιλέως τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἐν
τῷ "Βυζαντινῷ" ὅστις ἀναγράφει ὅτι ἀρχαῖα εἰς τὴν ἀρχαίαν
ἐν τῷ "Μητροπολίτι" ἀρχαίῳ ἐν.

Πρόσων 16/25 Μαΐν 1931

(43) >